

אתיקה מקצועית

הנחיות והחלטות ועדת האתיקה הארצית

גליון מס' 64 ■ ינואר 2017

עורכת ראשית:

פרקליטת ועדת האתיקה הארצית, עו"ד דקלה קליין-יונה

לשכת עורכי הדין בישראל

ISRAEL BAR ASSOCIATION

نقابة المحامين في إسرائيل

הוועד המרכזי

עריכה: שחר שחר • עיצוב גרפי: תמר בן שבת

אתיקה מקצועית

דבר יו"ר ועדת האתיקה הארצית

האיסור לאיים

אחד הנושאים שהעסיקו את ועדות האתיקה בארץ הוא מה משמעות והיקף הכלל האוסר על עורך דין לאיים. האם האיסור חל על איום בפנייה למשטרה או על כל אזהרה כולל אזהרה לחבר למקצוע בדבר אפשרות פנייה לוועדת האתיקה? הנושא עלה לדיון בוועדת האתיקה במחוז תל אביב, בפורום ראשי ועדות האתיקה בארץ וכן בוועדת האתיקה הארצית. לאחרונה התקבלו בנושא זה החלטות בפורום של ראשי ועדות האתיקה וכן בוועדת האתיקה הארצית, הבאות להבהיר את המצב.

הקושי הראשוני הוא מובנה: מצד אחד, מתעורר הצורך של עורך דין הגון להרתיע את הצד שכנגד ו/או בא כוחו שהמעשים שלהם נוגדים את החוק ו/או את האתיקה, ומצד שני, קיים חשש שעו"ד יאיים על אזרח שתהיה נגדו תלונה במשטרת ישראל, ואיום כזה יכול להפחיד אזרח, גם אם אין שמץ של מעשה פלילי במעשיו.

מצב אחרון כזה באו כללי האתיקה למנוע וכך נאמר בכלל 24 לכללי לשכת עורכי הדין (אתיקה מקצועית) התשמ"ו-1986:-

"עורך דין לא ינקוט באיומים בפנותו לצד שכנגד, אך רשאי הוא -

(1) לפרט אמצעים אשר מרשו ינקוט למימוש זכויותיו;

(2) להפנות את תשומת לבו של הצד שכנגד להוראות כל דין;"

הבעייתיות מופיעה, אם כן, כבר בניסוח הסעיף: עו"ד אמנם איננו רשאי לאיים, אך רשאי להפנות להוראות כל דין ולפרט אמצעים למימוש זכויותיו ו/או זכויות מרשיו.

לא מעט עורכי דין אשר התלוננו נגדם על שאימו על חבר למקצוע שיגישו נגדו תלונה לוועדת האתיקה הסתמכו בתשובתם לתלונה על כלל 31 לכללי האתיקה, על פיו עורך דין חייב להתרות בחברו למקצוע בטרם יגיש נגדו הליך משפטי (בהגבלה המופיעה בסעיף).

ובכן: לא רק אפשרות להתרות קיימת אלא חובה להתרות בחבר. הסעיפים אינם מנוגדים וכבר בכלל 26 נדרש מעורך הדין יחס חברי כלפי חברו למקצוע.

ההחלטה שהתקבלה בעניין ועדת האתיקה הארצית (שהיא המכריעה על פי ס' 60 א' לחוק לשכת עורכי הדין אם כי ייאמר שהדברים מקובלים בכלל ולמעט מלה אחת גם הפורום הכללי קיבל החלטה זהה) עונה על הקשיים, ומתאימה לכל הכללים הנ"ל.

בהחלטה נקבע: "ככלל אין לאיים או להתריע בהגשת תלונות למשטרה, ללשכת עורכי הדין, או לרשויות בעלות סמכות חקירה, אך מותר לעו"ד להפנות את הנמען לסעיפי עבירה ופסיקה ולציין בפניו שמעשהו הוא מעשה עבירה".

כדי לפשט ולהבהיר גם במקרה קשה: נאמר שבידיו של עורך דין הופקדו כספים בנאמנות עבור 2 צדדים, והוא איננו פועל על פי תנאי הסכם הנאמנות זכותו של עורך דין אחר להפנות את תשומת לבו של הנאמן לכך שהוא עובר על כללי האתיקה (ר' פרק י"א לכללי האתיקה), אך אסור לו לכתוב לנאמן שתוגש נגדו תלונה. בכך אפשר למנוע איומי סרק שכן במקרה של איומי שווא קשה להפנות לכללים מפורשים ומפורטים; ואיומי סרק הם הסיכון הגדול כאן. ומאידך - אפשר ע"י זה לחסוך את הצורך בתלונה לוועדת האתיקה, וגם כדי לענות על האמור בכלל 31 לכללי האתיקה.

ההחלטה הנ"ל איננה בבחינת הפתעה או חידוש של ממש, יש בה פרשנות ברורה ובהירה לכלל ובהתאם לרוחו וללשונו.

מיכאל טאוסיג, עו"ד

הנחיות והחלטות ועדת האתיקה הארצית

שכר טרחה

על הפרק: **הכללת סעיף המחייב את הסכמת עורך הדין להפסקת הייצוג**

התלונה: עורך הדין המתלונן הגיש תביעה בשם מרשו נגד אגודה שיתופית לאספקת מי שתייה. עורך הדין הנילון ייצג את הנתבעת. התלונה מתייחסת להסכם שכר טרחה שבין הנילון לנתבעת, בו התחייבה הנתבעת שלא להפסיק את הטיפול אצל בא כוחה, אלא בהסכמתו.

הנילון בתגובתו טוען שאין פסול באופן ניסוח הסכם שכר הטרחה.

ההחלטה: לגנוז את התלונה, אך להעיר לנילון כי אין לכלול בהסכמי שכר הטרחה התחייבות של הלקוח כי הטיפול המשפטי יופסק רק בהסכמת עורך הדין (החלטה מספר את/202/16).

הערה העורכת: החלטה זו הינה פועל יוצא מבגץ 4330/93 פריד גאנץ נ' ועד מחוז תל-אביב של לשכת עורכי הדין, פד"י נ (4) 221, אשר ביטל את כלל 27 לכללי האתיקה. כלל זה אסר על עורך דין לקבל לטיפולו תיק ללא הסכמת עורך הדין הקודם. בפסק הדין נקבע כי כלל זה פוגע בחופש העיסוק של עורך הדין הנעבר ובאוטונומיה של הרצון הפרטי של הלקוח. הנמקות אלה יפות גם לענייננו.

על הפרק: **קבלת שכר טרחה מהקונה ע"י כונס הנכסים**

השאלות: עורך הדין הפונה מונה על ידי בית המשפט ככונס נכסים יחד עם ארבעה כונסים נוספים, לצורך מכירת מגרשים שבבעלות משותפת של לקוחותיהם. הפונה ביקש לבדוק - האם נוסח הסעיף שיצוטט להלן, אשר מופיע בהסכם מכר שנחתם על ידי הקונה, נוגד את כללי האתיקה?

נוסח הסעיף - "הקונה ישתתף בתשלום שכ"ט הכונסים בשיעור 1% מהתמורה בגין המגרש".

הפונה טוען, בין היתר, כי בית המשפט אישר את הסכם המכר ככתבו וכלשונו, וכי הסעיף האמור הוא תנאי מסחרי גרידא ולא במישור של יחסי עורך דין-לקוח.

ועדת האתיקה פנתה לקבלת תגובתו של הקונה, אשר הסב את תשומת לב הוועדה לכך שבהסכם שהוגש לבית המשפט צוין במפורש כי כונסי הנכסים יפעלו בהתאם לחוות הדעת שתתקבל מוועדת האתיקה הארצית.

ההחלטה: הכללת הסעיף נעשתה במטרה להקל על כונסי הנכסים להפיק טובת הנאה חומרית מהמגרשים שמכרו - דהיינו, קבלת שכר טרחה. מעשה זה אסור על פי כלל 11 לכללי לשכת עורכי הדין (אתיקה מקצועית), התשמ"ו-1986. לפיכך הכללת הסעיף אינה מתיישבת עם כללי האתיקה. על הפונה ליידע את בית המשפט על הינתן החלטה זו (החלטה מספר את/148/16).

ניגוד עניינים

על הפרק: ייצוג נגד לקוח קבוע ע"י שותפים שפרשו ממשרד עורכי הדין

השאלות: משרד א' מטפל מזה שנים בענייניהן של מספר חברות משפחתיות (להלן - "החברות").

בשנת 2009 התפצלו מספר עורכי דין ממשרד א' והקימו את משרד ב'.

לאחר פטירתו של אחד מבעלי השליטה התגלעה מחלוקת בין אשת המנוח לבין בעל שליטה השני בחברות. בעל השליטה (להלן: "המבקש") הגיש בעניין המרצת פתיחה, בה המשיבה היא אשת המנוח (להלן: "המשיבה"). המשיבה פנתה למשרד ב' על מנת שייצגה בהליך המשפטי.

המבקש טוען כי משרד ב' מנוע מייצוג המשיבה לנוכח ניגוד עניינים הנובע מכך שחלק מן השותפים עבדו בעבר במשרד א' אשר ייצג את החברות.

משרד ב' פנה לוועדה בבקשה להתיר להם לייצג את המשיבה מהנימוקים הבאים:

- א. חלפו שבע שנים מהמועד האחרון בו היה מי מהם בקשר כלשהו עם החברות ו\או בעליהן.
- ב. בשעתו ייצג משרד א' (בו היו שותפים) את החברות, כאשר הייתה הרמוניה מלאה בין בעלי השליטה. לכן אין קשר בין ייצוג החברות בשעתו, ובין המחלוקת הנוכחית בין בעלי השליטה.
- ג. כל המחלוקת בין המבקש למשיבה ראשיתה לאחר התקופה בה היה מי מטעם משרד ב' מעורב בייצוג החברות.
- ד. אין שום זיקה בין המחלוקת הנוכחית ובין העניינים שטופלו בשעתו במשרד א', בעת שהיו שותפים בו. המבקש אינו חולק על העובדות הנטענות על ידי הפונים אך מבקש לאסור את הייצוג משני טעמים מרכזיים:
- א. משרד א' נמנע מלייצגו בהליכים אלו, ולכן לדידו יש להחיל גזירה דומה על משרד ב' בכל הנוגע לייצוג המשיבה.
- ב. חלק מהשותפים במשרד ב' השתתפו בפגישה שהתקיימה בעבר במשרד א' (לפני שנת 2009) בה נדונה טיוטא של הסכם שותפות בין השותפים דאז. מכאן שהם היו מעורבים לא רק בענייני החברות עצמן, אלא גם בעניינים הנוגעים למערכת היחסים שבין בעלי השליטה.
- על טענה זו משיב משרד ב' בכך שאף אחד מעובדיו לא ניסח את הטיוטא המדוברת, ולמיטב זיכרונם גם לא השתתף בשום פגישה ביחס אליה. לדבריהם, לו היה ממש בטענה הרי המבקש היה מציג איזושהי ראיה תומכת לטענתו זו.

החלטת: כלל 14 (ג) לכללי האתיקה אוסר על עורך דין לייצג נגד לקוחו הקבוע, גם בעניין בו אינו מייצג את הלקוח הקבוע. כלל זה אינו רלוונטי לענייננו שכן, אין מחלוקת שהמבקש ו\או החברות אינם בגדר "לקוח קבוע" של משרד ב'.

זו גם, ככל הנראה, האבחנה בין משרד א' למשרד ב'. משרד א' נמנע מייצוג המבקש במחלוקת זו הואיל והחברות, וייתכן שבעקיפין גם בעלי השליטה בהן, הינם לקוח קבוע של המשרד. הדברים אינם נכונים לגבי משרד ב'.

כלל 16 לכללי האתיקה אוסר על טיפול נגד לקוח בעניין או בקשר לעניין שבו טיפל עורך הדין בעבר למען אותו לקוח, ולחילופין בעניין שיש לגביו זיקה של ממש למידע שקיבל עורך הדין מהלקוח בעבר. כלל 16 אינו חל בענייננו.

המחלוקת נשוא המרצת הפתיחה היא מחלוקת חדשה, אשר נבטה רק לאחר פרישת שותפי משרד ב' ממשרד א'. בחלוף שבע שנים, ולאחר שבעל השליטה נפטר, ספק רב אם יש איזושהי חשיבות לעניינים שטופלו אז ביחס למחלוקת הנוכחית. בכל מקרה, המבקש לא מציג כל ראיה לקשר כזה.

בהעדר ראיה לגבי מעורבות של מי מעובדי משרד ב' בעריכת הסכם בין השותפים או במגעים כלשהם

הנוגעים להסכם כאמור (שכנראה לא עבר את שלב הטיוטא), אזי לא ניתן לייצר מניעות רק על סמך טענה בלתי מבוססת. עיון קפדני בנוסח המרצת הפתיחה מעלה כי אין בה דבר המגיע לתקופה שלפני שנת 2009, והמהווה עילה לבקשה. כל המחלוקת נובעת מהשנים האחרונות, בעת שהמשיבה החלה להיות מעורבת במקום בעלה, בעל השליטה שנפטר.

לאור כל זאת, על סמך המידע שהועבר לעיונו, בהתחשב בחלוף הזמן, ובהעדר ראיה ממשית לזיקה כלשהי בין העניינים שטופלו בשעתו במשרד א' בעת ששופי משרד ב' הועסקו בו, ובין המחלוקת הנוכחית, איננו רואים מניעה מייצוג המשיבה על ידי משרד ב'. ככל שיוברר בהמשך כי קיימת זיקה כאמור, הרי על משרד ב' יהיה לשקול את המשך הייצוג על ידו (החלטה מספר את/16/210).

■ על הפרק: ייצוג נגד לקוח לשעבר באותו עניין

השאלתא: מדובר בשאלתא שהינה למעשה ערעור על קביעת ועדת אתיקה מחוזית לפיה, על עורך הדין הפונה להימנע מהמשך ייצוג עקב חשש לניגוד עניינים.

הפונה ייצג יורשי מנוח בניהול משא ומתן מול קבלן, על מנת למצות זכויותיהם במקרקעין שירשו. המשא ומתן לא צלח והיורשים התפצלו לשתי קבוצות. כעת הגישה אחת הקבוצות תביעה לפירוק שיתוף נגד הקבוצה השנייה. הפונה מעוניין לייצג את הקבוצה הנתבעת.

הפונה היה מודע לבעייתיות הכרוכה בייצוג, ועל כן פנה בשאלתא לוועדה המחוזית, בהתאם להוראת כלל 16 לכללי האתיקה. לדידו, אין בטיפולו במשא ומתן מטעם כל היורשים כדי להוות ניגוד עניינים בייצוג אחת הקבוצות כעת כנגד רעותה.

הוועדה המחוזית פנתה לבא-כוח הקבוצה השנייה וזו התנגדה למתן היתר הייצוג. לשיטתה, הפונה מצוי בניגוד עניינים מהותי, והיא מציינת שורה של טעמים לכך, לרבות חשיפה למידע שנמסר על ידי מרשיה בנאמנות לפונה בעת שיוצגו על ידיו, חשיפתו למחלוקת שנתגלעה בין הצדדים הן ביחס לירושה והן ביחס לזכויות במקרקעין, ועוד. צוין גם, כי הפונה עתיד להיות מזומן כעד בהליך פירוק השיתוף.

בהתבסס על כל אלו, קבעה הוועדה המחוזית הנכבדה כי לנוכח חשש מקיום ניגוד עניינים, מנוע הפונה מהמשך הייצוג.

הפונה, שלא היה שבע רצון מההחלטה, העביר את שאלתו לוועדת האתיקה הארצית. לשיטתו הוועדה המחוזית פוגעת בשמו הטוב, וכן, בזכויות קנייניות של מרשיו.

ההחלטה: לנוכח מהות הדברים והמידע שהיה דרוש כדי לנהל את המשא ומתן עם הקבלן בשם כלל היורשים, בהחלט סביר כי קיים חשש לניגוד עניינים בין הייצוג אז, לייצוג המתבקש כעת. לפיכך, אין כל מקום להתערב בהחלטת ועדת האתיקה המחוזית (החלטה מספר את/16/239).

הערת העורכת: מאחר שממילא לא מצאה הוועדה הארצית מקום לשנות את חוות דעת הוועדה המחוזית לגופו של עניין, הושארה בצריך עיון השאלה, אם לוועדת האתיקה הארצית סמכות להתערב בחוות דעת מקדמיות הניתנות על ידי ועדות האתיקה המחוזיות בהתאם לסעיף 60א' לחוק לשכת עורכי הדין.

■ על הפרק: פעולה בניגוד לחוזר מנכ"ל - עבירה אתית?

התלונה: עורך הדין הנילון שימש כיועץ משפטי של מועצה מקומית. המתלונן הוא תושב המועצה. לטענתו, הנילון משמש יועץ משפטי בשלוש רשויות מקומיות במקביל וזאת, בניגוד לחוזר מנכ"ל משרד הפנים.

הנילון משיב, כי חוזר המנכ"ל פורסם לאחר שכבר מונה לתפקידו, ומכל מקום אינו משמש כיועץ משפטי קבוע, אלא זמני.

ההחלטה: לגנוז את התלונה. לא כל התנהגות שאינה עולה בקנה אחד עם חוזר מנכ"ל יש בה כשלעצמה עבירה אתית. הוועדה אינה מוצאת כאן כל חשש לניגוד עניינים (החלטה מספר את/16/199).

על הפרק: עורך דין שרכש דירה מקבלן אינו מנוע מלייצג מולו

התלונה: עורך הדין הנילון ייצג את המתלונן בהליך רכישת דירה מול קבלן. לפי התלונה, מחדליו של הנילון גרמו לכך, שהמתלונן לא יקבל דמי שכירות כנגד איחור במסירת הדירה. בנוסף התברר למתלונן, שהנילון רכש גם הוא משרד מאת אותו הקבלן, ולפיכך הוא מצוי בניגוד עניינים.

הנילון משיב, כי המתלונן ביצע שינויים בדירה, ובכך גרם לארכה בתאריך מסירת הדירה. הנילון מודה כי רכש בשנת 2010-2011 דירת מגורים ומשרד בפרויקט אחר מאותו הקבלן, אך הוא לא ייצג את הקבלן.

ועדת האתיקה המחוזית גנזה את התלונה מהסיבה שמדובר על מחלוקת אזרחית ואין מניעה לייצג מול קבלן גם אם הנילון רכש ממנו דירה.

ההחלטה: לגנוז את התלונה. מדובר בסכסוך אזרחי-מסחרי ללא גוון אתי. עורך דין אשר רכש דירה/משרד מקבלן ולא ייצגו איננו מנוע מלייצג מולו, ואין בכך עבירה אתית (החלטה מספר את/243/16).

על הפרק: שאלת ייצוג החברה או מי מבעלי מניותיה בסכסוך בין בעלי המניות

השאלתא: משרד עורכי הדין הפונה מייצג חברה. החברה נשלטת על ידי שלושה בעלי מניות המשמשים גם כדירקטורים. לאחרונה התגלע סכסוך בין שניים מבעלי השליטה לבין בעל השליטה השלישי, והאחרון פנה לבית המשפט בהמרצת פתיחה בטענה לעושק המיעוט. הפונים מבקשים לייצג בהליך את הן את החברה והן את בעלי מניות הרוב. לדברי הפונים, הטענות בתביעה הן נגד פעילותם של בעלי המניות כדירקטורים, ולפיכך ייצוגם הוא במסגרת ייצוג החברה.

הוועדה קיבלה את תגובת בא כוח בעל מניות המיעוט לשאלתא. הלה מציינ, שהתביעה הוגשה כדי לבטל החלטה של אסיפת בעלי המניות, ולכן ברור שהטענות מופנות כלפי פעילות כבעלי המניות.

ההחלטה: החלטות קודמות של ועדת האתיקה אוסרות על עורך דין לייצג הן את החברה והן מי מבעלי מניותיה בסכסוך בין בעלי המניות. לפיכך, המשרד הפונה מנוע מלייצג את בעלי השליטה המשיבים בהמרצת הפתיחה (החלטה מספר את/238/16).

הערת העורכת: להחלטות נוספות בנושא זה ראו גם את/63/07 ניגוד עניינים: עורך דין של חברה אינו יכול לייצג את החברה ובעל מניות הרוב בסכסוך עם בעלי מניות המיעוט אתיקה מקצועית 27 (2008); את/124/08 ניגוד עניינים: עורך דין המייצג את בעלי מניות הרוב בסכסוך בחברה ומייצג במקביל את החברה באותו עניין אתיקה מקצועית 40 (2011); את/199/11 ניגוד עניינים: עורך דין של חברה אינו רשאי לייצג את חלק מבעלי המניות בסכסוך משפטי עם בעל מניות אחר אתיקה מקצועית 44 (2011); את/105/12 כיצד על עורך דין של חברה לפעול כאשר יש סכסוך בין בעלי המניות אתיקה מקצועית 48 (2012).

התנהגות שאינה ראויה

■ על הפרק: **חשיפת רומן בין עורכי דין במשרד**

התלונה: עורך הדין המתלונן היה מאמנה של המתמחה הנילוה. עורכת הדין ממשרדו של המתלונן ביקשה מהמתמחה לחפש דבר מה בתיק מסמכים שהיה במשרד. אגב החיפוש, מצאה המתמחה קבלה מבית מלון, המעידה על שהייה במלון בתאריך מסוים. המתמחה בדקה ביומן המשרדי וגילתה כי באותו היום שהה המתלונן בפגישות יחד עם עורכת דין נוספת מהמשרד. לטענת המתמחה, הדבר "התחבר" אצלה להטרדה מינית שביצע המתלונן גם כלפיה. היא נקלעה לסערת רגשות, והעבירה את צילום הקבלה מהמלון ואת צילום יומנו של המתלונן לבעלה. בעלה של המתמחה שלח זר פרחים למתלונן ולרעייתו, אליו צירף את הקבלה ואת צילום היומן, יחד עם פתק בו כתב שהוא יודע על מעלליו של המתלונן, ואף כביכול צילם אותו במלון.

המתלונן הגיש תביעה נגד הבעל בגין פגיעה בפרטיות, לשון הרע ועוד. המתלונן טוען שבהעברת המסמכים הפרה המתמחה את חובת החיסיון, פגעה בפרטיות והתנהגה התנהגות שאינה הולמת. המתלונן מכחיש מכל וכל את הטענות נגדו. לגרסתו, הוא לא הטריד איש. שהייתו במלון נעשתה לצרכי פגישות, ולא בשל רומן כלשהו.

ההחלטה: לגנוז את התלונה. המעשים שבוצעו בוודאי אינם בגדר הפרת חיסיון, שכן אין כל חשיפה של ענייני הלקוחות. בנוסף, אין בפנינו תלונה אודות הטרדה מינית של המתלונן את המתמחה.

מתנהלות תביעות הדדיות ותלונות הדדיות במשטרה בין הצדדים בגין האירועים.

נראה כי הנילוה הינה גורם די "פאסיבי" בכל הפרשיה. יתכן שעצם העובדה שסיפרה לבעלה על מה שראתה, ואפילו אם העבירה לו צילומים של מסמכי המלון, הינם מעשה אנושי רגיל הנכנס בגדר "זוטי דברים" ובוודאי כאשר אין מדובר במקרה של הפרת חיסיון של לקוחות.

בכל מקרה, לא הנילוה היא זו שביצעה את המעשה של משלוח זר פרחים, אלא בעלה.

בנסיבות אלה, הוועדה חשה הסתייגות מהעמדה לדין של הנילוה, אשר רק החלה בדרכה המקצועית. בהתחשב בכך שממילא ישנם הליכים משפטיים בין הצדדים, ככל שבית המשפט יסבור שיש מקום לכך, הוא יפסוק פיצויים או כל סעד אחר בתביעה שהגיש המתלונן נגד הנילוה ובעלה (החלטה מספר 29/16/את).

■ על הפרק: **הבעת ביקורת על לשכת עורכי הדין**

השאלת: עורך דין פונה לקבלת חוות דעת מקדמית בשאלה, אם פעילות ציבורית שמטרתה ביטול לשכת עורכי הדין, או לחילופין ביטול מעמדה הסטטוטורי, מהווה עבירת משמעת.

ההחלטה: מערך האתיקה בלשכת עורכי הדין אינו גוף צנזוריאלי. כל עוד ביקורת נשמעת באופן מכובד, אין מניעה מלהעלותה. כך גם ביחס לביקורת הנוגעת ללשכה, למעמדה או לנחיצותה בכלל (החלטה מספר 260/16/את).

הבהרת החלטה

על הפרק: **מתן שירותים משפטיים ללא כוונת רווח**

ההחלטה: בהמשך להחלטה לעניין עמותות, מלכ"רים וקליניקות משפטיות, שפורסמה בביטאון אתיקה מקצועית 29 עמ' 4 (2009), הוועדה מבקשת להבהיר כדלקמן:

(א) עורך דין אשר נותן שירות משפטי ללקוח (להלן בסעיף (א) זה - "הלקוח") שהפנה אליו גוף שאינו עורך דין, שותפות של עורכי דין או חברת עורכי דין (להלן - "המפנה"), לא ייחשב כמי שהפר את הוראות כלל 11ב(א) לכללי לשכת עורכי הדין (אתיקה מקצועית), התשמ"ו-1986, בהתקיים כל התנאים הבאים:

(1) המפנה הינו ארגון, עמותה, חברה לתועלת הציבור או קליניקה משפטית של מוסד להשכלה גבוהה, שהוקמו ופועלות למטרה חברתית וללא כוונת רווח;

(2) המפנה לא קיבל מהלקוח תמורה, למעט דמי טיפול ראשוני חד-פעמיים בסכום סביר או התחייבות בכתב של הלקוח לתרום למפנה את ההוצאות אשר ייפסקו לטובתו, אם ייפסקו, בהליך המשפטי;

(3) עורך הדין לא שילם למפנה תמורה כל שהיא עבור ההפניה, ובמהלך שלוש השנים שקדמו להפניה ושלוש השנים שלאחר תום טיפולו בלקוח, לא נתן שירותים למפנה ולא העניק למפנה טובת הנאה כל שהיא - בין בכסף ובין אחרת, לרבות תרומה;

(4) אין קשר משפחתי או זיקה כלכלית, עסקית או אחרת, בין מקבלי ההחלטות במפנה לבין עורך הדין. מקבלי החלטות בהקשר זה ייחשבו כל חברי הדיקטוריון או הוועד המנהל של המפנה, המנכ"ל והסמנכ"לים של המפנה, היועץ המשפטי של המפנה וכן כל מי שבידיו הכוח להחליט למי להפנות את הלקוח.

(ב) עורך דין המועסק על-ידי מעסיק, כמשמעותו בכלל 11ב(ב), לא ייחשב כמפר את הוראות אותו כלל, בהתקיים כל התנאים הבאים:

(1) המעסיק הינו עמותה, חברה לתועלת הציבור או קליניקה משפטית של מוסד להשכלה גבוהה, שהוקמו ופועלות למטרה חברתית;

(2) המעסיק לא קיבל ממי שמוענק לו השירות המשפטי (להלן בסעיף (ב) זה - "הלקוח") תמורה, למעט דמי טיפול ראשוני חד-פעמיים בסכום סביר או התחייבות בכתב של הלקוח לתרום למעסיק את ההוצאות אשר ייפסקו לטובתו, אם ייפסקו, בהליך המשפטי;

(3) עורך הדין פועל תוך שמירה על האינטרסים של הלקוח בלבד.

כפוף להבהרות אלה, ההחלטה האמורה של הוועדה עומדת בעינה.

הערת העורכת: החלטה זו נתקבלה בעקבות עבודתו המאומצת של צוות בראשות עו"ד ראובן רייף. המועצה הארצית של לשכת עורכי הדין מינתה את הצוות על מנת להסדיר את פעילותם הברוכה של ארגונים המעניקים סיוע משפטי ללא כוונת רווח. הצוות שמע גם את נציגי הארגונים ומטרתו הייתה להביא לפתרון פרקטי ומוסכם של הסוגיה.

מדי משפט

■ על הפרק: **הגעה עם מדים לבית המשפט לתביעות קטנות**

השאלתא: עורך דין פונה בשאלה, האם כאשר הוא מגיש תביעה באופן פרטי בבית המשפט לתביעות קטנות עליו להופיע עם מדי משפט.

החלטה: בהופיע עורך דין בבית המשפט לתביעות קטנות, ראוי שיעשה כן במדי משפט כהגדרתם בכללי לשכת עורכי הדין (מדי משפט), התשס"ו 2005, ובוודאי שחובה עליו להודיע לבית המשפט כי הוא עורך דין במקצועו (החלטה מספר את/279/16).

אתיקה מקצועית

הנחיות והחלטות ועדת שכר הטרחה

יו"ר הוועדה: עו"ד אליעזר פני-גיל

על הפרק: החלפת ייצוג

הפנייה: סעיף 89 לחוק לשכת עורכי הדין מאפשר ללשכה לחוות את דעתה בכל שאלה בדבר שכר טרחתו של עורך דין, אם נדרשה לכך על ידי בית המשפט. בהתאם לסעיף זה, פנה בית משפט השלום בירושלים לוועדה בנוגע לתביעת שכר טרחה. עורך הדין התובע ייצג את הלקוח הנתבע בעקבות פציעתו בתאונת דרכים. עניין שכר הטרחה לא הוסדר בין הצדדים בהסכם מעולם. התובע הגיש תביעה לתשלום תכופ ונאלץ לשלם מכיסו אגרות ושליחויות, כיוון שהנתבע היה מאושפז בבית חולים אותה עת. לאחר קבלת תשלום תכופ בגובה 10,000 שקלים ולאחר שהנתבע ביקש כי שכר הטרחה, האגרות וההוצאות לא ינוכו מהתשלום, הודיע הנתבע לתובע כי העביר את הייצוג לעורך דין אחר.

ההחלטה: א. הנתבע קיבל מהתובע שירותים משפטיים בהיקף נרחב. גם אשתו וילדו של הנתבע קיבלו טיפול משפטי שאפשר להם להיכנס לישראל. בנוסף, התובע ביצע עבודה מול הרשות הפלסטינית, מפקדת התיאום והקישור ומשטרת ישראל כדי להניח התשתית לכל התביעות בתיק זה. התובע גם הגיש תביעה לתשלום תכופ והעביר את כל התקבול בגובה 10,000 ש"ח לנתבע. כמו כן, התובע שילם מכספו את האגרה ותשלומים לשלוח. התובע גם התנהל ממושכות מול המבטחת, הכל כדי לספק את רצונות הנתבע לעבור שיקום במקומות שדרש.

ב. זכותו של הנתבע לפנות לייצוג אחר ככל שיחפץ, ברם אופן המעבר, יום לאחר פירעון התשלום התכופ וההימנעות מלהשיב את הכספים ששולמו עבורו על ידי התובע, וכן התנהלותו בתיק לרבות הכחשת הפעולות שנעשו עבורו, אף אלו שנתמכות בראיות, מדברים בעד עצמם.

ג. כיוון שהתביעה הועמדה על 10,000 ₪ בלבד, לא ניתן לקבוע לתובע שכר טרחה גבוה יותר.

ד. הועדה סבורה כי יש לקבל את תביעתו של התובע במלואה ולהוסיף עליה הוצאות, שכר טרחת עורך דין ולהורות על החזר כל התשלומים ששילם התובע במקומו של הנתבע, כשהם צמודים למדד ונושאים ריבית מיום הוצאתם ועד קבלת ההחזר המלא בפועל (החלטה מספר שכ"ט 82/15).

על הפרק: גביית שכ"ט נוסף עבור הגשת תגובה

הפנייה: הלקוחה פנתה לעורכת הדין לצורך הגשת בקשה לצו כינוס ופשיטת רגל כנגד חייב בגין חוב מזונות. בין הצדדים נחתם הסכם שכר טרחה, בו נקבע כי שכר הטרחה אינו כולל ייצוג בערעורים, לרבות ערעור על החלטות ביניים.

לאחר שהוגשה התראת פשיטת רגל, ביקש החייב לבטל פקודת מאסר שהוצאה כנגדו בתיק ההוצאה לפועל, בנימוק כי משהחלה הלקוחה בהליכי פשיטת רגל מן הראוי לעכב את הליכי ההוצאה לפועל, ובמיוחד את פקודת המאסר. עורכת הדין דרשה שכר טרחה בסך 1500 ₪ + מע"מ עבור הגשת תגובה לבקשה. הלקוחה שואלת האם זכאית עורכת הדין לתשלום עבור התגובה?

עורכת הדין סבורה כי המדובר בשרות משפטי נפרד שלא תומחר בהסכם וגם לא היה צפוי.

ההחלטה: בהסכם שכר הטרחה אין התייחסות מפורשת לבקשות ותגובות שיוגשו במסגרת ההליך. לעומת זאת, מצוין מפורשות כי הליכי ערעור אינם כלולים בהליך. בנסיבות אלה, סבורה הועדה, כי הטיפול בבקשה כולל גם ייצוג והגשת בקשות ותגובות, שמהווים חלק אינטגרלי מהייצוג בהליכי פשיטת הרגל, ולפיכך, לא היה מקום לגבות שכר טרחה נפרד עבור הגשת התגובה (החלטה מספר שכ"ט 64/15).

על הפרק: שכר טרחה בתביעה להכרה בתאונת עבודה

הפנייה: עורך דין פנה בשאלה מהו שכר הטרחה המקובל לייצוג בתביעה להכרה בתאונה כתאונת עבודה על ידי המוסד לביטוח לאומי, וקביעת דרגת נכות יציבה.

ההחלטה: בעניין זה התקבל לאחרונה תיקון חקיקה, המגביל את שכר טרחת עורך הדין. בהתאם, נוספו סעיפים 315א - 315צ לחוק הביטוח הלאומי, הקובעים באופן מפורט את גובה שכר הטרחה המקסימלי שמותר לגבות, ואת אופן הגביה, כאשר ככלל שכר טרחה מגיע באחוזים שנקבעו בחוק מתוך 60 גמלאות חודשיות.

ככל שעורך דין תובע בבית הדין לעבודה בגין אי הכרה בתאונה כתאונת עבודה - אין מגבלת שכר טרחה בחוק. במקרים כאלו ניתן לגבות שכר טרחה מתוך הגמלה המהווה עד תוחלת החיים. עדיין שכר הטרחה צריך להיות סביר וקיימת אפשרות להתערב במקרה של שכר טרחה מופרז.

תשומת הלב מופנית לחובה להחתים את הלקוח על דף ההסבר שפורסם באתר המוסד לביטוח לאומי, מעבר להסכם שכר טרחה הכולל את כל הפרטים שנקבעו בחוק (החלטה מספר שכ"ט 7/16).

על הפרק: שכר טרחה לפי חוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים

ההחלטה: בעקבות מקרים שהובאו בפני ועדת שכר הטרחה, מבקשת הוועדה להפנות תשומת ליבם של עורכי הדין, בפרט אלה העוסקים בתביעות ביטוח ונזיקין, שרצוי לברר עם כל לקוח חדש, בין היתר, שניים אלה:

א. האם הלקוח כבר יוצג בעבר, בנושא התיק, על ידי עורך דין אחר. לעניין זה חשיבות, בפרט בתביעות מכוח חוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים, שכן על פי רע"א 7204/06 **ישראל ארליך נ' עו"ד יהושע ברטל**, 22.8.12, ייאלץ עורך הדין להתחלק בשכרו עם עורך הדין הנוסף.

ב. האם הלקוח מקבל כבר מביטוח לאומי קצבה כלשהי. מידע כזה, יש בו כדי להשפיע על אופי התקשרות עורך הדין עם לקוחו, שכן אם הלקוח כבר מקבל קצבה כזו, אפשר שהסכום ש"השיג" עו"ד ללקוחו, יהיה בפועל נמוך יותר, בשל העיקרון של "אין כפל קצבאות" (אין מספר החלטה).

על הפרק: שכר טרחה בהליכי ערעור

הפנייה: עורך הדין הפונה ייצג את התובעת בתביעת נזיקין שבסופה נפסק תשלום פיצוי של כ-587,000 ₪ כולל שכר טרחת עורך דין. בין הצדדים קיים הסכם שכר טרחה, לפיו הלקוחה תשלם 20% מהסכום שייפסק. כמו כן נקבע בהסכם כי סכום שכר הטרחה אינו כולל הליכי ערעור.

הנתבעת הגישה ערעור לבית המשפט המחוזי ושם הופחת הפיצוי ב-75,000 ₪, סכום הכולל בתוכו גם את מרכיב שכר הטרחה. בערעור זה ייצג עורך הדין את הלקוחה. אין הסכם לגבי גובה שכר הטרחה המבוקש או המוסכם לייצוג בערעור.

הלקוחה נתבקשה להגיב לפניית עורך הדין, ומדבריה עולה, כי היעדרו של הסכם לגבי שכר הטרחה בערעור נבע מכך שלא הייתה כוונה לשלם שכר טרחה עבור הייצוג הנוסף.

ההחלטה: הסכם שכר הטרחה שבין הצדדים קבע שההסכמות על פיו אינן חלות על הליכי ערעור-משמע - אין הסכם בין הצדדים לגבי הליכי הערעור. לפיכך, המדובר בקביעה של שכר ראוי בכל הנוגע להליך הערעור. נראה לוועדה שבנסיבות מקרה זה, שלפיהן חויבה הלקוחה להחזיר חלק מהפיצוי (הכולל בחובו גם את רכיב שכר הטרחה), ובהינתן שעורך הדין עמל בהליך הערעור, יש מקום לקזז בין זכותו של עורך הדין לשכר טרחה על הליך הערעור לבין חובתו להחזיר שכר טרחה בגין ההפחתה, ולכן, לא יצטרך עורך הדין להחזיר שכר טרחה ומנגד לא יהיה זכאי לשכר טרחה נוסף (החלטה מספר שכ"ט 86/15).

על הפרק: אי כיבוד החלטות הוועדה

הפנייה: המתלוננת פנתה לעורך דין על מנת שייצג את בנה בהליך פלילי. המתלוננת שילמה מקדמה של 10,000 ₪ ואולם ביטלה את הייצוג מאחר ולטענתה עורך הדין אינו מומחה בתחום בו בנה מואשם.

בין הצדדים לא נחתם הסכם שכר טרחה.

לטענת עורך הדין סוכם בעל פה שהמקדמה לא תוחזר.

הוועדה הודיעה לצדדים שהחזר של 5,000 ₪ מ"ח משקף לדעתה את השכר ההוגן והראוי בעד העבודה שנעשתה על ידי עורך הדין.

למרות החלטת הוועדה, עורך הדין לא השיב את הסכום שהוחלט ולא כל סכום שהוא ולטענתו החלטת הוועדה היא בגדר המלצה בלבד ואינה מחייבת אותו.

ההחלטה: החלטת הוועדה בעניין מושא הפנייה הנה המלצה לצדדים. שמורה לפונה הזכות למצות את זכויותיו על פי דין, לרבות פנייה לבית משפט (החלטה מספר שכ"ט 99/15).

על הפרק: ביטול עסקת מכר דירה מקבלן

הפנייה: הפונה מבקש לקבוע שעל עורך הדין להחזיר אליו סך 5,850 ₪ ששולם לעורך הדין עבור שכר טרחה על פי הסכם מכר דירה מקבלן, שבוטל.

הסכם המכר קובע, שבנוסף לתמורה הקונה ישלם לקבלן סכום השווה ל-5000 ₪ בתוספת מע"מ "כהשתתפות בהוצאותיה המשפטיות של החברה בגין הטיפול בבצוע פעולות הרישום השונות הכלולות בתיק זה". בפועל, הסכום בסך 5,850 ₪ שולם על ידי הפונה לעורך הדין ישירות.

עורך הדין טוען, כי אין יריבות בינו לבין הפונה. לפיכך, ככל שיש לפונה טענה, שנגרמו לו נזקים בשל ביטול הסכם המכר, עליו לפנות לקבלן.

עורך הדין מוסיף, שביצע כמה פעולות עבור הפונה, דהיינו, הכנת הצהרת מס שבח על הסכם המכר לאגף מיסוי מקרקעין, הגשת דו"ח לרשם הקבלנים בדבר החתימה על הסכם המכר, ותיאום מול הבנק המלווה לשם הנפקת ערבויות בהתאם להוראות חוק המכר (דירות). כן נערך הסכם לביטול הסכם המכר.

ההחלטה: בהינתן ששכר הטרחה בגין רישום הזכויות שולם לעורך הדין, ועורך הדין הוציא קבלה על שם הלקוח, צריך עורך הדין להחזיר ללקוח את התשלום שקיבל בעקבות ביטול העסקה. אין באמור לעיל כדי למעט מזכותו של עורך הדין לתבוע את שכר טרחתו מהקבלן (החלטה מספר שכ"ט 20/16).

על הפרק: **תשלום שכ"ט עוה"ד של הקבלן ע"י הרוכש**

הפנייה: עורך דין פונה בשתי שאלות:

א. האם מותר לקבלן לדרוש - פרט לשכר טרחת עורך הדין של הקבלן בסך 5000 ₪ + מע"מ, גם תשלום עבור תשריטים, אגרות טאבו וכדומה?

ב. האם ההגבלה על גובה שכר הטרחה חלה גם על עורך הדין המייצג את הרוכש?

ההחלטה: א. סעיף 66 שהוסף לחוק המכר (דירות), תשל"ג- 1972 בתיקון 7 מ- 2014, מגדיר "הוצאות משפטיות", כדלקמן:

בסעיף זה, "הוצאות משפטיות" - שכר טרחת עורך דין המייצג הן את המוכר והן את הקונה בעסקה למכירת דירה, ובכלל זה שכר טרחת עורך דין בשל ייצוג המוכר באותה עסקה, בעד פעולות אלה:

רישום וניהול רשימה של בעלי הזכויות על פי חוזה המכר, מיום המכירה ועד יום רישום זכויות אלה בלשכת רישום המקרקעין;

רישום הזכויות על פי חוזה המכר בלשכת רישום המקרקעין, ובכלל זה רישום בית בפנקס בתים משותפים ושינוי או תיקון לצו רישום בית משותף;

כל הוצאה אחרת הקשורה לרישום הזכויות על פי חוזה המכר"

בהמשך קבע שר הבינוי בתקנות, כי הסכום המרבי שיחול על קונה כהשתתפות בהוצאות המשפטיות של המוכר יהיה בגובה 0.5% מתמורת הדירה, או 5000 ₪, לפי הנמוך, ובתוספת מע"מ.

לאור האמור לעיל סבורה הועדה כי לשון הסעיף בחוק ברורה וחד משמעית, ולפיכך, הקבלן ועורך הדין רשאים לגבות סכום השווה ל- 0.5% מתמורת הדירה או 5,000 ₪, לפי הנמוך, ובתוספת מע"מ. להסרת הספק, הסכום האמור כולל את כל ההוצאות, לרבות, תשריטים, רישום פרצלציה ורישום בלשכת המקרקעין.

ב. אין הגבלה על גובה שכר טרחה שרשאי עורך הדין המייצג את הרוכש לגבות עבור שירותיו (החלטה מספר שכ"ט 66/16).

על הפרק: **שכ"ט בגין פגישת ייעוץ**

הפנייה: הפונה קבע פגישת ייעוץ אצל עורכת דין בקשר לטיפול בתיק ירושה. לדבריו, לא נאמר לו מראש כי הפגישה כרוכה בתשלום שכר טרחה. הוא הופתע מדרישתה של עורכת הדין לתשלום סך 1,000 ₪ בצירוף מע"מ בסיום הפגישה, אשר הייתה לדידו - שיחת היכרות.

עורכת הדין מוסרת בתגובה, כי הפגישה כללה בדיקת מסמכים ובמהלכה השיבה לשאלות רבות של הלקוח באשר לסוגיה שעל הפרק.

ההחלטה: אכן, רצוי כי שכר הטרחה בין עורך הדין לבין הלקוח יוסכם ויוסדר מראש. יחד עם זאת, פנייתו של הלקוח הייתה לקבלת ייעוץ מקצועי בתחום התמחותה של עורכת הדין. מתן השירות כרוך בתשלום, כל עוד לא הוסכם אחרת. בהתאם לסעיף 46 לחוק החוזים, זכאית עורכת הדין לתשלום שכר ראוי בגין השירות ללקוח.

לא הועלתה על ידי הפונה טענה, לפיה הוסכם מראש כי פגישת הייעוץ לא תהיה כרוכה בתשלום. הפונה אף ציינ, כי לא הייתה כל היכרות מוקדמת בינו לבין עורכת הדין ולפיכך היה עליו לדעת מראש כי קבלת השירות המקצועי כרוכה בתשלום.

בהתאם לכללי לשכת עורכי הדין (התעריף המינימלי המומלץ), תש"ס-2000, התשלום המינימלי המומלץ בגין התייעצות הכוללת בדיקת מסמכים הוא 907 ₪ בצירוף מע"מ. התשלום המינימלי המומלץ בגין התייעצות רגילה בלי בדיקת מסמכים, הוא 541 ₪ בצירוף מע"מ.

ככל שהייעוץ ללקוח כלל בדיקת מסמכים, נראה כי השכר שנדרש הוא בגבולות הסביר במסגרת של שכר טרחה ראוי.

הוועדה ממליצה כי להבא יודיע עורך הדין מראש על כוונתו לגבות שכר טרחה בגין ייעוץ, או פגישה ראשונה (החלטה מספר שכ"ט 50/16).

על הפרק: גביית שכ"ט מהחזר כספי של עלות מומחה

הפנייה: הפונה שכר את שירותיו של עורך הדין לצורך הגשת תביעה לצו עשה למפקח על המקרקעין לתיקון ליקויים שנגרמו בדירתו על ידי השכנים, וכן הגשת תביעה כספית בגין הנזקים. הוסכם כי עבור הטיפול בשני ההליכים ישולם סכום גלובלי של 15,000 ₪ מראש, והוא אכן שולם. אולם, הפונה למד בדיעבד כי הסכם שכר הטרחה שנחתם סותר את ההסכמות שבעל פה. על פי ההסכם, בין היתר: שכר הטרחה יכול להיות מקוזז מכספים שבידי המשרד; שכר טרחה והוצאות שייפסקו או יושבו מכל גורם, לרבות ערבון הערעור, שייכים למשרד; כל תשלום שכר טרחה או מכל סוג, או בגין אגרה כלשהי, לא יושב בכל מקרה, תשלום כלשהו אינו מותנה ומותלה בדבר; הלקוח לא יתפשר ללא אישור בכתב של המשרד ואם כן - יחויב בעלות כולה; חתימה על ההסכם מהווה הוראה להתחיל בעבודה.

עורך הדין טיפל בתביעה לצו עשה, אשר הסתיימה בפשרה. עם סיומה, ביקש הלקוח להפסיק את שירותיו של עורך הדין. הפונה דרש מעורך הדין להשיב לו מחצית משכר הטרחה וכן סכום נוסף של 10,000 ש"ח שנפסקו בתביעה לצו עשה בגין אגרות, שכר טרחת מומחה ושכר טרחת עורך דין.

לטענת עורך הדין, היה לפונה זמן לקרוא את ההסכם ולהבין את הוראותיו. עורך הדין כבר הכין טיוטה לתביעה הכספית. עורך הדין מפנה להסכם שכר הטרחה, לפיו שכר הטרחה לא יושב במקרה של הפסקת טיפול, והחזר שכר טרחת עורך דין והוצאות שייך למשרד.

ההחלטה: על פי מכלול הנסיבות כפי שעלו בתיק זה, סבורה הועדה כי על עורך הדין להחזיר ללקוח שכר טרחה בסכום של 5,000 ₪ כולל מע"מ וכן את הסכום של 2,380 ₪ כולל מע"מ, המהווה את החזר שכר טרחת המומחה. הוועדה מבקשת להפנות את תשומת הלב של עורכי הדין כי במקרים שבהם יש תניות יוצאות דופן בהסכם שכר טרחה, יש להדגיש תניות אלה כדי למנוע אי הבנות בין עורך הדין לבין לקוחו. יובהר שהועדה סבורה כי לא ניתן להגיע לידי הסכמה עם לקוח ולפיה חלק משכר הטרחה של עורך הדין יהיה מורכב מהחזר כספי שיתקבל עבור שכר טרחת מומחה (החלטה מספר שכ"ט 76/16).

על הפרק: הגבלת שכר טרחה לפי חוק הביטוח הלאומי לא תחול רטרואקטיבית

הפנייה: עורך הדין הפונה שואל לעניין מועד תחולת תיקון מספר 161 לחוק הביטוח הלאומי: האם חל על הסכמים ושירותים שלפני חקיקתו?

ההחלטה: לפי לשון התיקון לחוק, אין תחולה רטרואקטיבית לחקיקה, ולפיכך, הסכמי שכ"ט שנחתמו קודם למועד שבו נכנס לתוקף התיקון לחוק, בעינם עומדים. יובהר: לא מועד התשלום הוא המועד הקובע אלא מועד יצירת ההתחייבות (החלטה מספר שכ"ט 78/16).